

BULETIN INFORMATIV

NR. 19 | IULIE – SEPTEMBRIE 2018

BUNA GUVERNARE

PARLAMENTUL UNIUNII EUROPENE A ADOPTAT O REZOLUȚIE PRIVIND CRIZA POLITICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

La 5 iulie 2018, Parlamentul Uniunii Europene a adoptat o [Rezoluție privind criza politică din Moldova](#), care s-a referit în mare parte la invalidarea alegerilor locale din mun. Chișinău (detaliile despre invalidare pot fi găsite în [Buletinul informativ nr. 18, aprilie-iunie 2018](#)). În Rezoluție este indicat că anularea rezultatelor alegerilor primarului mun. Chișinău a fost făcută pe motive dubioase și în mod netransparent, subminând în mod semnificativ integritatea procesului electoral, că nu a fost respectată voința poporului și creează un precedent periculos pentru alegerile viitoare. Parlamentul European a notat că decizia instanțelor de judecată, despre care s-a afirmat de mai multe ori că este influențată și dirijată politic, este un exemplu al capturării statului și denotă o criză foarte profundă a instituțiilor din Moldova. Instituția a îndemnat autoritățile moldovene să reformeze sistemul judiciar, inclusiv procedura de numire a judecătorilor, să respecte un sistem parlamentar pluripartit și statul de drept, precum și să garanteze respectarea drepturilor omului. Prin consecință, Parlamentul European a solicitat Comisiei Europene suspendarea asistenței macro-financiare și a sprijinului bugetar pentru Moldova, indicând că orice decizie privind plățile viitoare va fi luată numai după alegerile parlamentare, cu condiția ca acestea să se desfășoare în conformitate cu standardele internaționale și doar după îndeplinirea condițiilor prevăzute de acordul de asistență macro-financiară.

La 7 iulie 2018, Guvernul a publicat un [comunicat de presă](#), în care a indicat că rezoluția din 5 iulie 2018 este incorectă și politizată, menționând că „... toate angajamentele privind primirea finanțării din partea UE au fost îndeplinite, iar decizia de amânare a finanțării este nejustificată și reprezintă o imixtiune în politica internă a Republicii Moldova”. În comunicat se menționează că, în cadrul unei întâlniri, Prim-ministrul a atenționat Ambasadorii țărilor UE că „dacă lucrurile nu merg încă așa cum trebuie în domeniul justiției, este responsabilitatea atât a Guvernului, cât și a partenerilor europeni și a reprezentanților societății civile care au participat la realizarea reformei justiției”.

La 11 iulie 2018, organizațiile membre ale Platformei Naționale a Forumului Societății Civile al Parteneriatului Estic au [emis o declarație publică, exprimându-și](#) profunda îngrijorare și indignare în legătură cu eschivarea Guvernării actuale de la responsabilitatea pentru eșecul în reformarea justiției și plasarea acesteia pe umerii partenerilor de dezvoltare și ai societății civile. Organizațiile au menționat că responsabilitatea pentru reformele în justiție este doar a autorităților naționale –

CUPRINS

BUNA GUVERNARE

Parlamentul Uniunii Europene a adoptat o Rezoluție privind criza politică din Republica Moldova 1

JUSTIȚIE

Parlamentul a modificat procedura de numire și promovare a judecătorilor și statutul Inspecției Judiciare 2

Legea privind răspunderea disciplinară a judecătorilor a fost modificată esențial 3

A fost adoptată o nouă lege ce reglementează modul de examinare a litigiilor cu statul 3

Codul civil a fost modernizat conform ultimelor tendințe europene și internaționale 4

Timp de peste zece luni, o funcție de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție este vacantă 5

Consiliul Superior al Magistraturii a propus promovarea a doi membri de-ai săi, chiar dacă o lege adoptată recent interzice acest lucru 5

Banca Mondială a publicat rezultatele unui sondaj referitor la justiție 5

Curtea Constituțională: Interdicția pentru judecătorii de a verifica calificativul obținut la examenul de admitere în avocatură este neconstituțională 6

ANTICORUPȚIE

În pofida criticilor, Parlamentul a adoptat legea care permite legalizarea averii nedeclarate 6

CRJM a identificat carențele Strategiei de recuperare a fraudei bancare 7

CAUZE NOTORII

Un judecător acuzat de corupție a fost achitat, iar un judecător acuzat de abuz - amnistiat 8

Încă un judecător care a vorbit public despre problemele din justiție a fost concediat 8

Judecătorii acuzați de facilitarea „Spălătoriei Rusești” încă își așteaptă sentința 9

DREPTURILE OMULUI

Descurajați să protesteze de către poliție 9

Extradarea celor șapte profesori turci din Republica Moldova – interes național sau politic? 10

ONG-urile au elaborat recomandări pentru participanții la proteste 10

SOCIETATEA CIVILĂ

În anul 2018, statul a alocat peste 2,4 milioane de euro pentru finanțarea OSC-urilor 10

(In)transparență decizională în Parlament 11

Acțiunile de denigrare și sabotare a activității sectorului neguvernamental continuă 11

PE SCURT 12

Parlamentului, Guvernului și, în mare măsură, a sistemului judiciar. În declarație mai este menționat că în justiție au fost instituite practici periculoase și a crescut influența politică asupra judecătorilor și procurorilor, fiind aduse mai multe exemple îngrijorătoare din acest domeniu.

**PARLAMENTUL UE:
DECIZIA INSTANTELOR
JUDECĂTOREȘTI
DE INVALIDARE A
ALEGERILOR LOCALE
DIN CHIȘINĂU ESTE UN
EXEMPLU AL ACAPARĂRII
STATULUI**

menționând că aceasta a fost luată pe baza unor informații incorecte, sugerate de unii lideri ai opoziției din Moldova. Primarii s-au arătat preocupați de atragerea în continuare a fondurilor europene în dezvoltarea Moldovei. Anterior, directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a [declarat](#) că Partidul Democrat din Moldova controlează cel puțin 600 de primari din totalul de 898, ceea ce provoacă suspiciuni rezonabile cu privire la declarația celor 716 primari.

La 18 iulie 2018, 716 primari au semnat o [declarație](#) către Parlamentul Uniunii Europene prin care și-au exprimat dezacordul cu Rezoluția din 5 iulie 2018,

de 898, ceea ce provoacă suspiciuni rezonabile cu privire la declarația celor 716 primari.

JUSTIȚIE

PARLAMENTUL A MODIFICAT PROCEDURA DE NUMIRE ȘI PROMOVARE A JUDECĂTORILOR ȘI STATUTUL INSPECȚIEI JUDICIARE

La 27 septembrie 2018, [Parlamentul a adoptat mai multe modificări legislative](#) care consolidează competența Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și a colegiilor sale, precum și îmbunătățește procedurile de selecție și promovare a judecătorilor. Proiectul [a fost adoptat în lectura a doua încă pe 19 iulie 2018](#), însă la 6 septembrie 2018 [Președintele Republicii Moldova a refuzat să promulge legea](#). Președintele a invocat, în principal, că interdicția pentru membrii CSM de a participa la concursuri pentru transfer este contrară dreptului la muncă. Între timp, la 24 iulie 2018, CSM a decis ca doi membri ai CSM, [Anatolie GALBEN](#) și [Dorel MUSTEAȚĂ](#), să fie promovați în funcție. În cadrul reexaminării din septembrie, Parlamentul a respins obiecțiile Președintelui. Legea a intrat în vigoare la 19 octombrie 2018.

Media de concurs a candidaților care urmează a fi numiți pentru prima dată în funcția de judecător, se calculează conform unei noi formule. Noua versiune a art. 5 al Legii nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor, prevede că cel puțin 50% se constituie din nota obținută la examenul susținut în fața Comisiei pentru examenele de absolvire a Institutului Național al Justiției (INJ) și nu mai mult de 50% - din punctajul acordat de Colegiul pentru Selecția și Cariera Judecătorilor (CSCJ) și, după caz, de CSM. Prin astfel de modificări, se consolidează rolul INJ și se încurajează excelența candidaților. Anterior, conform [Regulamentului CSM](#) cu privire la criteriile de selecție, promovare și transferare a judecătorilor, studiile la INJ sau examenul la INJ constituiau 30% din punctajul maxim.

Potrivit modificărilor adoptate, concursul pentru funcțiile vacante de judecător, președinte și vicepreședinte al

instanței, se organizează, de regulă, de două ori pe an. Până la anunțarea concursului, CSM publică pe pagina sa web oficială informația cu privire la toate funcțiile de judecător vacante sau care pot deveni vacante în următoarele șase luni. Toate funcțiile de judecător anunțate vacante sau care pot deveni vacante se scot la următorul concurs. Până la aceste modificări, se organiza concurs separat pentru fiecare funcție vacantă pe care CSM considera necesar să o scoată la concurs. Conform aceleiași legi, candidații, pentru a deveni judecător își aleg funcțiile scoase la concurs în ordinea descrescătoare a mediei de concurs, iar rezultatele concursului se publică pe pagina web oficială a CSM în termen de două zile lucrătoare de la data finalizării acestuia. CSM nu va înainta candidatul dacă constată că acesta nu corespunde condițiilor prevăzute de lege pentru funcția de judecător. Refuzul trebuie să fie motivat. Aceste modificări vor asigura că toți absolvenții INJ vor participa la concursul pentru funcțiile vacante scoase la concurs, CSM va completa aceste vacanțe, inclusiv în judecătoriile „mai puțin atractive”, precum și va asigura numirea în funcție a candidaților cu cel mai înalt punctaj. Totodată, CSM va putea oferi un punctaj suplimentar candidaților, care nu poate depăși 20% din punctajul maxim. Nu este clar din lege cum CSM va oferi acest punctaj și dacă evaluarea trebuie făcută doar pentru unii candidați sau pentru toți candidații care participă la același concurs. CSM urmează să elaboreze un regulament în acest sens.

Legea nr.947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii a fost modificată, interzicând membrilor CSM din rândul judecătorilor, precum și judecătorilor detașați la INJ și Secretariatul CSM, pe perioada exercitării mandatului și timp de șase luni după încetarea calității de membru sau expirarea

termenului pentru care a fost detașat, să fie transferați sau promovați. O prevedere similară este și în cazul membrilor Consiliului Superior al Procurorilor (CSP), în art. 75 alin. (2) al Legii nr. 2/2016 cu privire la procuratură. Legea mai prevede că Președintele Curții Supreme de Justiție, ministrul Justiției și Procurorul General nu pot vota atunci când CSM decide cu privire la cariera, răspunderea disciplinară și eliberarea din funcție a judecătorilor.

Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii mai prevede că acordul sau dezacordul CSM pentru pornirea urmăririi penale împotriva judecătorului trebuie să fie motivat și publicat pe pagina web oficială a Consiliului, cu anonimizarea datelor cu privire la identitatea judecătorului. Anterior, pe pagina web a CSM era publicat doar dispozitivul hotărârii CSM.

LEGEA PRIVIND RĂSPUNDEREA DISCIPLINARĂ A JUDECĂTORILOR A FOST MODIFICATĂ ESENȚIAL

La 29 august 2017, Ministerul Justiției a supus consultărilor publice proiectul de lege „privind reformarea sectorului judecătoresc”, care prevedea și unele modificări la [Legea nr. 178 din 25 iulie 2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor](#). La 27 aprilie 2018, proiectul a fost remis Guvernului pentru examinare. La 23 mai 2018, proiectul a fost aprobat de Guvern, iar la 19 iulie 2018 a fost adoptat de Parlament în lectură finală.

Proiectul implementează câteva propuneri formulate de către Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) [la 24 octombrie 2017](#), precum și cele expediate Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului [la 16 iulie 2018](#).

Legea mai prevede modificarea statutului Inspecției Judiciare. Aceasta va dispune de autonomie funcțională, numărul inspectorilor-judecători a fost majorat de la cinci la șapte, durata mandatului lor a fost majorată de la patru la șase ani, iar inspectorul-judecător va putea exercita doar un mandat. Totodată, în funcția de inspector-judecător vor putea fi numite persoanele, care nu au exercitat funcția de judecător pe parcursul ultimilor trei ani, iar judecătorii în funcție nu vor mai putea fi detașați de CSM în funcția de inspector-judecător. Interzicerea judecătorilor în funcție sau care au deținut funcția de judecător în ultimii trei ani de a candida la funcția de judecător inspector este nejustificată, deoarece nu asigură garanții suficiente de independență. Aceste [argumente au fost prezentate de CRJM Comisiei juridice a Parlamentului](#) în cadrul dezbaterilor proiectului de lege.

Acestea țin de simplificarea procedurii de examinare a cauzelor disciplinare împotriva judecătorilor prin: revizuirea procedurii disciplinare în vederea excluderii completelor de admisibilitate, atribuind mai multe competențe Inspecției Judiciare să examineze sesizările și să prezinte acuzațiile în fața Colegiului disciplinar; concretizarea aspectelor ce țin de selectarea membrilor și membrilor supleanți ai Colegiului disciplinar; excluderea interpretărilor privind faptele ce constituie abateri disciplinare a judecătorilor. [Amendamentele în cauză](#) au fost publicate la 14 septembrie 2018 în Monitorul Oficial și au intrat în vigoare la 14 octombrie 2018. Rămâne de văzut modul în care acestea vor fi aplicate în practică.

A FOST ADOPTATĂ O NOUĂ LEGE CE REGLEMENTEAZĂ MODUL DE EXAMINARE A LITIGIILOR CU STATUL

La 19 iulie 2018, Parlamentul a adoptat [Codul administrativ al Republicii Moldova](#). Codul stabilește atribuțiile autorităților administrative și ale instanțelor judecătorești la emiterea actelor administrative și examinarea litigiilor cu privire la acestea. Codul are peste 250 de articole și va intra în vigoare la 1 aprilie 2019.

CODUL ADMINISTRATIV
CERE CA ȘEDINȚELE
ORGANELOR
ADMINISTRATIVE
COLEGIALE SĂ FIE
PUBLICE

să acționeze cu bună credință, imparțial și în termen rezonabil. Art. 31 al Codului impune obligația motivării oricărui act administrativ cu caracter individual.

Art. 66 al Codului obligă autoritatea publică să instituie o subdiviziune sau să desemneze

o persoană responsabilă de relațiile cu publicul. De asemenea, art. 67 prevede că ședințele organelor administrative colegiale sunt, de regulă, publice și instituie obligația generală a autorităților publice să asigure condițiile pentru participarea persoanelor interesate la ședințele organelor colegiale. Art. 83 prevede că participanții la procedura administrativă au dreptul de acces la dosarul administrativ.

o persoană responsabilă de relațiile cu publicul. De asemenea, art. 67 prevede că ședințele organelor administrative colegiale sunt, de regulă, publice și instituie obligația generală a autorităților publice să asigure condițiile pentru participarea persoanelor interesate la ședințele organelor colegiale. Art. 83 prevede că participanții la procedura administrativă au dreptul de acces la dosarul administrativ.

Art. 143 și 144 ale Codului prevede dreptul autorității de a retrage, inclusiv cu efect retroactiv, actul cu caracter individual ilegal, chiar dacă acesta a devenit incontestabil. Aprecierea legalității se face potrivit situației la momentul emiterii lui. Pentru a contesta în judecată un act administrativ sau neemiterea

**DIN 1 APRILIE 2019,
HOTĂRĂRILE CSM
ȘI CSP VOR FI
CONTESTATE LA CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU ȘI
NU LA CSJ**

acestuia, este necesară parcurgerea procedurii prealabile. Aceasta poate fi inițiată în termen de 30 de zile de la comunicarea sau notificarea actului administrativ. Dacă autoritatea publică nu soluționează cererea în termen, cererea prealabilă poate fi depusă în decursul unui an de la expirarea termenului. Aceasta urmează să fie examinată în termen de 15 zile calendaristice. Soluționând cererea prealabilă, autoritatea publică poate decide în sensul agravării situației participantului care a depus cererea, dacă legea nu prevede expres altfel.

Codul administrativ reglementează și procedura de examinare în judecată a litigiilor administrative, fiind abrogată Legea contenciosului administrativ. Spre deosebire de ultima, Codul prevede doar trei categorii de acte administrative care nu pot fi contestate în instanța de judecată: actele exclusiv politice ale Parlamentului, ale Președintelui Republicii Moldova și ale Guvernului; actele administrative cu caracter diplomatic referitoare la politica externă a Republicii Moldova; și actele de comandament cu caracter militar.

Codul administrativ modifică competența instanțelor judecătorești la examinarea litigiilor administrative. Dacă în prezent hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și ale Consiliului Superior al Procurorilor (CSP) sunt de competența Curții Supreme de Justiție (CSJ), acestea vor fi transferate pentru a fi examinate în primă instanță de către Curtea de Apel Chișinău. De asemenea, curțile de apel vor soluționa în primă instanță acțiunile în contencios administrativ împotriva actelor normative, care nu pot fi contestate la Curtea Constituțională. Art. 201 al Codului prevede că, dacă acțiunea

de contencios administrativ conține pretenții inseparabile de drept administrativ și de drept civil, acestea se examinează de instanța de judecată de contencios administrativ. Legislația actuală prevede că astfel de litigii sunt de competența instanței de drept comun.

Acțiunea în contencios administrativ trebuie înaintată în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei pe marginea cererii prealabile, sau de la comunicarea actului administrativ, dacă legea nu prevede o procedură prealabilă. Conform art. 221, autoritățile publice sunt obligate să prezinte instanței de judecată, concomitent cu referința, dosarul administrativ. Dacă și la a doua solicitare autoritatea publică nu își îndeplinește obligația de prezentare a documentelor, judecătorul o poate amenda cu până la 250 mii de lei. Aplicarea amenzii poate fi repetată în caz de neconformare ulterioară.

Hotărârea primei instanțe poate fi contestată cu apel în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului hotărârii primei instanțe. În instanța de apel nu pot fi prezentate probe noi, decât dacă participantul la proces dovedește că a fost în imposibilitate să le prezinte în procedura de examinare în fond. Totuși, art. 238 al Codului prevede că instanța de apel este în drept să solicite din oficiu probe noi. Spre deosebire de procedura generală, care prevede trei situații pentru trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de fond, art. 240 al Codului prevede în termeni absoluți că instanța de apel nu este în drept să trimită cauza de contencios administrativ la rejudecare.

Codul administrativ prevede un termen special, de 30 de zile, pentru depunerea recursului împotriva hotărârilor judecătorești emise în cazurile de contencios administrativ. Recursul se depune în instanța de apel și nu la CSJ, cum este în alte cauze. CSJ examinează recursurile în lipsa părților. În caz că admite recursul, CSJ poate emite o decizie proprie sau remite cauza la rejudecare în instanța de apel.

CODUL CIVIL A FOST MODERNIZAT CONFORM ULTIMELOR TENDINȚE EUROPENE ȘI INTERNAȚIONALE

La 19 iulie 2018, Parlamentul a votat în primă lectură [proiectul Legii de modernizare a Codului civil](#). Proiectul a fost adoptat în lectură finală la 15 noiembrie 2018 și va intra în vigoare la 1 martie 2019. Proiectul cuprinde o serie de amendamente. Autorii au operat modificări la toate cele cinci cărți ale Codului, acesta fiind cel mai mare pachet de modificare de la adoptarea Codului civil în anul 2003. Modificările includ concepte și instituții noi care au menirea să contribuie la o legislație civilă mai exactă și

mai previzibilă. Printre acestea se numără modificări la instituția persoanei fizice (inclusiv capacitatea de exercițiu), domiciliul persoanei, patrimoniul, drepturile reale, dreptul succesoral.

Potrivit Notei Informative la proiect, la elaborarea modificărilor, autorii au consultat Proiectul Cadrului Comun de Referință al Uniunii Europene (DCFR), Codul civil german, Codul civil francez și cel român, Codul civil al Federației Ruse, precum

și alte surse. Autorul modificărilor este Grupul de lucru de pe lângă Ministerul Justiției format în 2013, având în componență

profesori universitari, judecători, notari, avocați precum și funcționari ai Ministerului Justiției.

TIMP DE PESTE ZECE LUNI, O FUNCȚIE DE VICEPREȘEDINTE AL CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE ESTE VACANTĂ

La [20 februarie 2018](#), Petru URSACHI a demisionat din funcția de judecător și vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție (CSJ), fără a anunța motivul demisiei. Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a acceptat demisia și a anunțat concurs pentru suplinirea vacanței. Termenul de depunere al cererilor de participare la concurs a expirat la 26 martie 2018. [Judecătorii CSJ Petru MORARU, Liliana CATAN, Anatolie TURCAN și Nadejda TOMA](#) au participat la concurs. Deși [CSM trebuia să decidă asupra concursului pe 10 iulie 2018](#),

acea ședință a fost contramandată, iar chestiunea dată nu a mai fost inclusă pe agenda CSM.

La [2 octombrie 2018](#), CSM a decis că interimatul funcției de președinte al CSJ va fi exercitat de către Vladimir TIMOFTI. Dispoziția a fost emisă la solicitarea președintelui CSJ. Nu este clar de ce CSM a numit un interimar, dacă patru candidați, inclusiv persoana numită interimar, așteptau concursul, iar decizia cu privire la concurs putea fi luată chiar pe 2 octombrie 2018.

CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII A PROPUȘ PROMOVAREA A DOI MEMBRI DE-AI SĂI, CHIAR DACĂ O LEGE ADOPTATĂ RECENT INTERZICE ACEST LUCRU

La 24 iulie 2018, Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) a decis ca doi membri ai CSM să fie promovați în funcție. [Anatolie GALBEN](#) a fost propus Președintelui pentru a fi numit judecător la Curtea de Apel Chișinău, iar [Dorel MUSTEAȚĂ](#), într-un concurs cu un singur candidat, a fost propus Parlamentului pentru numire în funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție (CSJ).

și de către Președintele țării, când a refuzat promulgarea legii. Se pare, totuși, că propunerea de promovare a membrilor CSM nu a fost susținută de către Președinte și Parlament. La sfârșitul anului 2018 nu exista vreun decret al Președintelui de numire a dlui Galben în funcția de judecător al Curții de Apel Chișinău sau o hotărâre a Parlamentului de numire a dlui Musteață în calitate de judecător al CSJ.

CSM i-a promovat pe cei doi membri ai săi, deși cunoștea despre existența [unui proiect de lege](#), adoptat de [Parlament](#) la 19 iulie 2018, care urma să fie promulgat de Președinte și care interzicea membrilor CSM să fie promovați în timpul mandatului. [Proiectul de lege a fost restituit Parlamentului](#) de către Președintele țării, însă a fost adoptat repetat de Parlament la 27 septembrie 2018. El [a intrat în vigoare](#) la 19 octombrie 2018. [DI Musteață a declarat](#) că acest proiect de lege îi îngrădește dreptul la creștere profesională. Același argument a fost invocat

În ultimii opt ani, cel puțin patru membri ai CSM au fost promovați în funcții în timp ce exercitau mandatul de membru al CSM (Victor MICU și Anatolie ȚURCAN la Curtea Supremă de Justiție, Nichifor COROCHII și Dorel MUSTEAȚĂ la Curtea de Apel Chișinău). În anul 2017, Centrul de Resurse Juridice din Moldova [a recomandat](#) ca, pe durata mandatului, membrii judecători ai CSM să nu poată fi promovați în funcție. Permitearea promovării transformă CSM într-o punte pentru creșterea în carieră a judecătorilor membri ai CSM.

BANCA MONDIALĂ A PUBLICAT REZULTATELE UNUI SONDAJ REFERITOR LA JUSTIȚIE

La 27 septembrie 2018, Banca Mondială în Moldova făcut publice [rezultatele unui sondaj](#) efectuat în perioada august-octombrie 2017 în rândul cetățenilor, al reprezentanților mediului de afaceri și al angajaților din domeniul justiției. Răspunsurile cetățenilor și cele ale angajaților din justiție diferă semnificativ. Sondajul atestă un grad înalt de nemulțumire în rândul cetățenilor și al mediului de afaceri privind calitatea justiției. 44% dintre cetățenii respondenți au menționat că nu văd nicio schimbare în sectorul justiției în ultimii doi-trei ani, iar 12% simt o degradare a situației. Doar unul din cinci cetățeni intervievați consideră hotărârile judecătorești echitabile și imparțiale, iar 65% din cetățeni nu mizează pe un proces

echitabil. 76% dintre cetățenii chestionați cred că corupția a crescut sau a rămas la același nivel din 2011.

Pe de altă parte, 72% de respondenți din rândul judecătorilor și 50% din respondenți din rândul procurorilor constată o îmbunătățire a calității justiției în 2017, comparativ cu anul 2011. Peste 78% din respondenții din rândul judecătorilor și procurorilor au mari așteptări că reformele sistemului judiciar vor îmbunătăți eficiența sistemului, însă mai puțin de o treime din aceștia consideră că până în prezent, reformele s-au soldat cu succes. În același timp, 72% de respondenți din rândul judecătorilor și 52% din respondenți din rândul procurorilor au declarat că nu se simt în siguranță.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ: INTERDICȚIA PENTRU JUDECĂTORII DE A VERIFICA CALIFICATIVUL OBȚINUT LA EXAMENUL DE ADMITERE ÎN AVOCATURĂ ESTE NECONSTITUȚIONALĂ

La 3 iulie 2018, Curtea Constituțională (CCM) [a declarat neconstituțional](#) articolul 43 alin. (4) din [Legea nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură](#). Acesta prevede că hotărârile Comisiei de licențiere a profesiei de avocat pot fi contestate în instanța de judecată doar în partea ce ține de procedura de organizare a examenelor, iar calificativul acordat nu putea fi contestat. [Excepția de neconstituționalitate](#) a fost ridicată de către Vasile VANȚEVICI, din Cahul, care nu a reușit să promoveze examenul de admitere în avocatură.

JUDECĂTORII POT ANULA DECIZIA DE NEPROMOVARE A EXAMENULUI ÎN AVOCATURĂ, DACĂ ACEASTA ESTE „NEREZONABILĂ”, ÎNSĂ NU POT DA O APRECIERE PRESTAȚIEI CANDIDATULUI.

în fapt și în drept, cu privire la orice aspect al examenului (procedural sau substanțial).

Dacă sunt ridicate probleme teoretice privind punctajul acordat de către Comisia de licențiere, instanțele nu trebuie să se angajeze într-o motivare proprie și să-și substituie viziunea cu cea a Comisiei de licențiere. Judecătorii trebuie să verifice doar dacă hotărârea Comisiei de licențiere este rezonabilă. Hotărârea Comisiei de licențiere este nerezonabilă dacă nu există în ea „o linie de analiză logică”. O simplă eroare care nu afectează esența evaluării candidatului nu este suficientă pentru a anula hotărârea Comisiei de licențiere.

CCM a constatat că textul dat este contrar articolelor 20 și 43 din Constituție (accesul liber la justiție și dreptul la muncă). CCM a subliniat că în profesia de avocat trebuie admise persoanele care întrunesc standardele acestei profesii. Dacă există persoane bine-pregătite în materie de drept, iar acestea nu susțin examenul din cauza unor proceduri defectuoase, poate fi afectată încrederea generală în profesia de avocat. CCM a constatat că, controlul instanței trebuie să fie unul

Prestațiile de la examen care, în opinia instanței de judecată, au fost apreciate nerezonabil, trebuie reevaluate, prin reverificarea lucrării scrise și a înregistrărilor audio ale probei verbale, de către o comisie independentă, alta decât Comisia de licențiere. CCM a emis o adresă către Parlamentul Republicii Moldova pentru amendarea Legii cu privire la avocatură.

ANTICORUPȚIE

ÎN POFIDA CRITICILOR, PARLAMENTUL A ADOPTAT LEGEA CARE PERMITE LEGALIZAREA AVERII NEDECLARATE

La 24 iulie 2018, șase deputați din partea Partidului Democrat din Moldova (PDM) au înregistrat [proiectul de Lege privind declararea voluntară și stimularea fiscală](#). Proiectul prevedea dreptul de legalizare a bunurilor și surselor financiare care nu au fost declarate anterior, prin declararea voluntară

AMNISTIA CAPITALULUI POATE AFECTA INVESTIGAȚIILE ȘI RECUPERAREA BANILOR FRAUDAȚI DIN SISTEMUL BANCAR

pentru mijloacele bănești și 1 noiembrie 2018 pentru celelalte tipuri de bunuri.

Proiectul de lege a fost [avizat pozitiv](#) de Guvern în ședința din 25 iulie 2018, adică următoarea zi după înregistrarea proiectului. În aceeași zi, Comisia parlamentară economie,

și achitarea taxei de 3% din valoarea acestora. Proiectul mai prevedea că persoanele care își vor declara voluntar veniturile nu vor fi sancționate pentru evaziune fiscală, iar bunurile declarate voluntar nu vor putea constitui obiectul unei cauze penale. Potrivit proiectului, nu pot beneficia de această lege persoanele fizice care, din 1 ianuarie 2009 până în prezent, au ocupat sau ocupă un șir de funcții publice și de demnitate publică, persoanele condamnate pentru fraudă bancară ori care au statut de bănuț sau de învinuit în cauze penale privind fraudă bancară, etc. Proiectul prevedea două termene-limită de declarare voluntară – 10 decembrie 2018

buget și finanțe [a recomandat](#) adoptarea proiectului de lege în ambele lecturi. În următoarea zi, la 26 iulie 2018, ultima zi a sesiunii parlamentare de vară, și peste două zile de la înregistrare, proiectul a fost votat în două lecturi de către 56 de deputați din partea PDM și PPEM. Expertiza anticorupție, obligatorie potrivit Legii nr. 100/2018 cu privire la actele normative, a lipsit din setul de acte publicate pe pagina web a Parlamentului. Proiectul de lege a fost promulgat de președintele Dodon și a fost publicat în Monitorul Oficial la 17 august 2018. Declararea voluntară a început la data publicării și se va încheia la 1 februarie 2019.

Inițiativa legislativă a fost criticată de unele partide parlamentare, [organizații ale societății civile](#), [Fondul Monetar Internațional](#) (FMI), [Banca Mondială](#) (BM) și misiuni diplomatice din Republica Moldova ([Ambasada SUA](#), [Delegația UE](#)). Organizațiile societății civile au menționat că nu a existat o analiză de impact a acestei reforme, că efectul amnistiei fiscale va fi de adâncire și încurajare a corupției și că [există riscul](#) de periclitare a investigațiilor și a recuperării ulterioare a mijloacelor extrase fraudulos din sectorul bancar. Un proiect similar a fost propus în anul 2016 de către deputații PDM, care a fost criticat dur atât de comunitatea de experți, [societatea civilă](#), dar și de către organisme internaționale ([FMI](#) și [BM](#)) și a fost ulterior retras de autori.

LISTELE SUBIECȚILOR
DECLARĂRII VOLUNTARE
NU VOR FI FĂCUTE
PUBLICE

Peste trei luni de la adoptare, la 1 noiembrie 2018, câțiva deputați PDM au înregistrat un alt [proiect de lege](#), de modificare a [Legii privind declararea voluntară și stimularea fiscală](#). Modificările au vizat două aspecte principale: (1) lărgirea listei de subiecți care nu pot beneficia de această lege - persoanele care au fost sau sunt subiecți ai declarării averii și intereselor personale conform prevederilor [Legii nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale](#), precum și membrii familiei (soțul/soția, copilul minor, inclusiv cel adoptiv sau persoana aflată la întreținerea subiectului

declarării) și concubina/concubinul persoanelor respective și (2) mărirea taxei de declarare voluntară de la 3% la 6%. Peste o săptămână, la 8 noiembrie 2018, proiectul a fost adoptat în ambele lecturi, fără dezbateri publice și în lipsa expertizei anticorupție. Autorii proiectului de modificare [nu au putut explica](#) motivul modificării legii peste trei luni de la adoptare, de ce aceste prevederi nu au fost incluse în proiectul inițial și nici cum se va proceda cu persoanele care până la 1 noiembrie 2018 au declarat deja voluntar bunurile, dar nu mai corespund criteriilor modificate la 8 noiembrie 2018.

Atât modul de adoptare a legislației privind amnistia capitalului, cât și modul de implementare a acesteia sunt lipsite de transparență. Serviciul Fiscal de Stat, care stabilește modalitatea de depunere, recepționare, evidență și păstrare a notificărilor cu privire la declararea voluntară a bunurilor, [a refuzat](#) să ofere jurnaliștilor informații despre subiecții declarării voluntare, inclusiv informații statistice. Acesta a invocat art. 16 alin. (9) al Legii nr. 180/2018, potrivit căruia, prin derogare de la prevederile art. 131 din Codul fiscal, informațiile aferente executării prezentei legi se vor prezenta doar la solicitarea Autorității Naționale de Integritate, Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor și subiectului declarării voluntare.

CRJM A IDENTIFICAT CARENȚELE STRATEGIEI DE RECUPERARE A FRAUDEI BANCARE

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) a analizat [Strategia de recuperare a mijloacelor sustrate din sistemul bancar al Republicii Moldova](#) în perioada 2007-2014, [făcută publică în iunie 2018 de către Procuratura Generală la o conferință de presă](#).

DUPĂ TREI ANI DE
INVESTIGAȚII, NICIUN LEU
DIN BANII SUSTRĂȘI DIN
SISTEMUL BANCAR NU A
FOST ÎNCĂ RESTITUIT

CRJM a observat că din Strategie nu rezultă cu exactitate care este suma sustrasă din sistemul bancar. Fără a cunoaște acest fapt, nu poate fi efectuată o anchetă deplină a fraudei. [Analiza CRJM](#) mai constată că cel puțin 20% din sumele sustrate cu certitudine din sistemul bancar nu sunt investigate în genere. Deși a fost atestată sustragerea a cel puțin 13,3 miliarde de lei, procurorii urmăresc recuperarea a doar 10,7 miliarde. Procurorii raportează că dl Șor ar fi sustras 5,2 miliarde de lei, deși judecătorii din prima instanță au constatat că nu există probe cu privire la sustragerea de către dl Șor a 2,5 miliarde de lei, ci doar a 2,7 miliarde de lei. La fel, autoritățile raportează încasarea a 2,7 miliarde de lei de la Ilan ȘOR, deși o hotărâre judecătorească în acest sens nu există. Strategia nu menționează faptul că, după trei

ani de investigații, niciun leu din banii sustrași nu a fost încă restituit.

CRJM consideră că Strategia este mai mult un document de advocacy, inclusiv pentru că a fost făcută publică în ajunul vizitei conducerii Republicii Moldova la Bruxelles. Aceste aspecte

ridică suspiciuni privind independența instituțiilor care au făcut publică Strategia, dar și în ceea ce privește implicarea lor în jocurile politice. Totodată, Strategia se referă, în cea mai mare parte, la activități care rezultă deja din legislație, ceea ce pune la îndoială valoarea ei practică.

La 27 septembrie 2018, CRJM [a organizat un eveniment public](#) pentru a discuta analiza respectivă. La eveniment au fost invitați deputați din Parlament, reprezentanți ai autorităților publice centrale, ai sistemului judecătoresc, ai partenerilor de dezvoltare și ai societății civile. Din partea autorităților publice, doar Guvernul și Autoritatea Națională de Integritate au onorat invitația.

CAUZE NOTORII

UN JUDECĂTOR ACUZAT DE CORUPȚIE A FOST ACHITAT, IAR UN JUDECĂTOR ACUZAT DE ABUZ - AMNISTIAȚI

[La 16 aprilie 2014](#), fostul președinte al Judecatoriei Glodeni, [Ion CAZACU](#), a fost reținut în flagrant de procurorii anticorupție și ofițerii Centrului Național Anticorupție (CNA). Reținerea a avut loc în incinta judecătorei, imediat după ce primul ar fi primit 10 mii de lei de la procurorul [Liviu VELIȘCO](#). Pentru această sumă, un acuzat urma să fie absolvit de pedeapsă pentru comiterea unui accident rutier în stare de ebrietate. Procurorul Liviu VELIȘCO a colaborat inițial cu ancheta. La scurt timp după ce a fost acuzat penal, [acesta și-a dat demisia](#), iar ulterior a plecat din țară. El nu a compărut în fața instanțelor de judecată care au examinat cauza. La 29 aprilie 2014, dl Cazacu a fost suspendat din funcție până la examinarea cauzei penale. La 25 aprilie 2016, Judecătoria Grigoriopol i-a găsit pe Ion CAZACU și Liviu VELIȘCO nevinovați. Instanța a constatat că inculpații au fost victimele unei provocări pusă la cale de CNA. [La 17 septembrie 2018](#), un alt complet de judecători ai Curții de Apel Chișinău i-a achitat pe inculpați, reiterând că a avut loc o provocare. Decizia din 17 septembrie 2019 nu este irevocabilă și a fost atacată la Curtea Supremă de Justiție (CSJ) de către procuror. Dacă aceasta va fi menținută de CSJ, Ion CAZACU va putea cere restabilirea în funcția de judecător și achitarea salariului neplătit.

La 20 iulie 2018, Mihail GAVRILIȚĂ, fost președinte al Judecătorei Strășeni, [a fost amnistiat](#) într-un dosar penal care viza emiterea a peste 30 de hotărâri judecătorești vădit ilegale. Prin hotărârile sale, fostul magistrat i-a ajutat pe mai mulți ruși și ucraineni să-și perfecțeze documente precum că ei sau rudele lor s-au născut în Basarabia până în anul 1941. În baza acestora, ei intenționau să dobândească cetățenia României. La 20 iulie 2018, judecătorul a fost amnistiat după ce și-a recunoscut vina în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 307 Cod penal (adoptarea cu bună știință a unei hotărâri vădit ilegale).

În iulie 2018, Procuratura Anticorupție a finalizat urmărirea penală și a transmis în judecată dosarul penal privind pretinse [patru episoade de corupție](#) comise de judecătorul Curții de Apel Chișinău, Sergiu ARNĂUT. Cauza penală are la bază denunțul unui avocat, care a declarat că a apelat la judecător pentru a-l ajuta să câștige mai multe cauze civile. Pentru astfel de „servicii”, judecătorul ar fi pretins mijloace bănești în sumă de 150 mii de lei. Anterior, la [12 decembrie 2017](#), judecătorul a fost suspendat din funcție de către Consiliul Superior al Magistraturii.

ÎNCĂ UN JUDECĂTOR CARE A VORBIT PUBLIC DESPRE PROBLEMELE DIN JUSTIȚIE A FOST CONCEDIAȚI

În satul Puhăceni, r-nul Anenii Noi, mai mulți localnici s-au arătat nemulțumiți că mai multe întreprinderi au redeschis carierele de nisip, ceea ce, potrivit lor, duce la deteriorarea drumurilor de către camioanele de mare tonaj și pierderea pășunilor și a terenurilor agricole. [Judecătorul Gheorghe BALAN](#) a participat la adunări locale, unde a fost discutat subiectul. Familia Balan deține proprietăți în localitatea respectivă.

La 6 octombrie 2017, Mihai BALAN, fostul director al Serviciului de Informații și Securitate (SIS), [a remis un demers](#) către Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), solicitând tragerea la răspundere a judecătorului Balan. SIS a informat că deține imagini video cu discursurile acestuia la adunările locuitorilor. La 24 octombrie 2017, la CSM [a parvenit o plângere colectivă](#) semnată de Denis PLĂMĂDEALĂ, primarul satului Puhăceni, reprezentant al Partidului Democrat, și alți opt consilieri locali. Aceștia au invocat că judecătorul Balan ar fi exercitat presiuni și ar fi lansat amenințări cu intentarea dosarelor penale împotriva lor. Aceștia au prezentat imagini cu

dl Balan alături de Andrei NĂSTASE, liderul Partidului Politic Demnitate și Adevăr, unde, conform acestora, magistratul „făcea propagandă în favoarea partidului”.

La 20 aprilie 2018, membrii Colegiului disciplinar al judecătorilor (CD) [au decis să propună](#) CSM ca judecătorul să fie demis. Membrii CD au constatat comiterea a două abateri disciplinare: intervențiile ilegale în raport cu alte autorități și funcționari, pentru soluționarea unor cereri și alte manifestări care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției. Colegiul a constatat că judecătorul ar fi dat consultații scrise și verbale în probleme litigioase și că ar fi desfășurat activitate cu caracter politic, prin faptul că a aplaudat discursurile unui lider al opoziției care a venit la una din adunările locale. Abaterile săvârșite sunt considerate de CD incompatibile cu funcția de judecător.

Dl Balan consideră că n-a încălcat nicio normă din cele invocate, iar sesizările au fost depuse cu scop de

răzbunare pentru principalitatea sa și atitudinea de apărare a drepturilor și intereselor sale. La [16 octombrie 2018](#), CSM a menținut hotărârea CD și a propus Președintelui țării eliberarea dlui Balan din funcția de judecător. CSM a reiterat că comportamentul dlui Balan a depășit în mod cert limitele legale ale compatibilității funcției deținute. Dl Balan a contestat hotărârea CSM în judecată, iar contestația sa este pendinte la Curtea Supremă de Justiție. În pofida acestui fapt, la 3 ianuarie

2019, Președintele țării a semnat decretul de eliberare din funcție a dlui Balan.

Amintim, că dl Balan s-a remarcat anterior prin [discursuri critice](#) la adresa conducerii sistemului judiciar. În cadrul Adunării Generale a Judecătorilor din 23 martie 2017, acesta le-a reproșat colegilor prezenți, că au ajuns să slujească „un individ care aproape a atins demența”, comparând sistemul judecătoresc cu o „stână” plină de lași și incompetenți.

JUDECĂTORII ACUZAȚI DE FACILITAREA „SPĂLĂTORIEI RUSEȘTI” ÎNCĂ ÎȘI AȘTEAPTĂ SENTINȚA

Cu doi ani în urmă, între 21-23 septembrie 2016, 15 judecători și trei executori judecătorești au fost reținuți în legătură cu implicarea în schema de spălare a circa 20 de miliarde de dolari din Rusia, numită „Spălătoria Rusească” (a se vedea detalii în [Buletinul informativ nr. 11, iulie-septembrie 2016](#)).

Ziarul de Gardă (ZdG) a publicat o [investigație](#) care relevă că, timp de doi ani, niciunul dintre judecătorii acuzați nu a fost condamnat, nici măcar de prima instanță de judecată. Un judecător a decedat (Iurie ȚURCAN), alt judecător (Victor ORÂNDAȘ) și un executor judecătoresc au fost dați în căutare internațională. În unele dosare se schimbă judecătorii, ceea ce duce la reluarea examinării cauzelor.

Potrivit ZdG, judecătorii sunt examinați de instanțele de judecată în stare de libertate. Dintre cei 14 judecători care figurează în dosar, doar cinci au mai rămas în funcție. Alți

șapte judecători și-au dat demisia înainte de aresturile din 2016. Alți doi judecători (Ghenadie BÎRNAZ și Ștefan NIȚĂ) și-au dat demisia după ce au fost arestați în 2016. Ghenadie BÎRNAZ a depus cererea de demisie la 16 martie 2018, care [a fost acceptată](#) de Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) peste patru zile. La 7 mai 2018, și judecătorul Ștefan NIȚĂ a depus cerere de demisie, [acceptată](#) de CSM în următoarea zi. În hotărârile CSM de admitere a demisiilor nu se indică nimic despre procedurile penale intentate împotriva judecătorilor. Și Președintele țării a aprobat demisiile judecătorilor. Potrivit Ziarului de Gardă, cei nouă judecători au beneficiat de indemnizația unică de concediere (jumătate din salariul mediu lunar al judecătorului înmulțit la numărul de ani lucrați în calitate de judecător) și pensie specială de judecător. [Dorel MUSTEATĂ, membru al CSM](#), consideră că aceste demisii nu sunt interzise de lege și anterior au fost acceptate și în cazul altor judecători cu probleme.

DREPTURILE OMULUI

DESCURAJAȚI SĂ PROTESTEZE DE CĂTRE POLIȚIE

La 3 septembrie 2018, un grup de [organizații ale societății civile și-au exprimat dezamăgirea](#) cu privire la modul în care autoritățile statului au acționat în cadrul întrunirilor organizate de către mai multe mișcări civice și partide politice la 26 - 27 august și 1 septembrie 2018. Potrivit ONG-urilor semnatare, poliția a dat dovadă de un comportament selectiv, fiind indulgentă față de simpatizanții și membrii [Partidului ȘOR](#), prezenți în Piața Marii Adunări Naționale la 26 august, în timp ce pe de altă parte, aceștia [au dispersat protestatarii](#) mișcării [ACUM](#) și [OccupyGuguță](#), intervenind prin evacuarea forțată a acestora la 27 august 2018. Acțiuni similare au fost admise și în cadrul manifestației din 1 septembrie 2018, dedicată Marșului Centenar. Atunci reprezentanții poliției [au](#)

[sechestrat autobuzele participanților la marș și au intervenit în forță](#), inclusiv prin deconectarea luminii în locul desfășurării manifestațiilor și intimidarea participanților prin prezența masivă a poliției înarmate și a trupelor speciale de intervenție.

Organizațiile semnatare au solicitat autorităților publice competente să asigure investigarea minuțioasă a tuturor plângerilor depuse în legătură cu acele evenimente, să se abțină pe viitor de la acțiuni care creează pericole de altercații între protestatari și să respecte cu bună credință legislația cu privire la întruniri. Niciun răspuns al autorităților nu a urmat. Declarația integrală este disponibilă în limbile [română](#), [engleză](#) și [rusă](#).

EXTRĂDAREA CELOR ȘAPTE PROFESORI TURCI DIN REPUBLICA MOLDOVA – INTERES NAȚIONAL SAU POLITIC?

Printr-un [comunicat de presă](#), în dimineața zilei de 6 septembrie 2018, Serviciul de Informații și Securitate (SIS) a relatat despre desfășurarea unei „operațiuni complexe de prevenire a amenințărilor la adresa securității naționale a Republicii Moldova”. La scurt timp, din [informațiile apărute pe o rețea de socializare](#), s-a constatat că este vorba despre reținerea a șapte cetățeni turci, angajați ai rețelei de licee private „Orizont”. Ulterior, într-un [alt comunicat de presă](#), publicat în aceeași zi, SIS a comunicat declararea ca „indezirabile” a persoanelor vizate și expulzarea lor de pe teritoriul Republicii Moldova.

Îndepărtarea forțată a cetățenilor turci a fost pe larg mediatizată în presa națională și internațională. [Comisarul pentru Extindere și Politici de Vecinătate al UE](#) a chemat autoritățile Republicii Moldova să respecte supremația legii și dreptul la un proces echitabil al persoanelor reținute și îndepărtate forțat. Declarații similare au fost făcute de către un [grup de deputați din Parlamentul European](#), organizația [Amnesty International](#), precum și de către [Avocatul Poporului](#) din Republica Moldova. De cealaltă parte, reprezentanții

statului [au declarat](#) că organele de forță au respectat întocmai procedurile legale.

Mai multe ONG-uri, printre care și CRJM, [au solicitat](#) conducerii Republicii Moldova să ceară președintelui Turciei returnarea tuturor cetățenilor turci, expulzați ilegal de către autoritățile moldovenești la 6 septembrie 2018. Potrivit lor, în lipsa unor argumente clare, ce ar confirma că a existat cu adevărat un pericol la adresa securității naționale, se creează o prezumție puternică că operațiunea desfășurată de către autorități a avut loc din interese politice, având loc de fapt o sechestrare a cetățenilor turci, la solicitarea președintelui Turciei, pe motivul afilierii acestora cu mișcarea Gullen. [Semnatarii apelului au solicitat](#) Procurorului General să declanșeze urmărirea penală pentru a atrage la răspundere penală toate persoanele care au comis infracțiuni în legătură cu „înălțurarea” celor șapte profesori turci aflați legal pe teritoriul Republicii Moldova. Procuratura Generală nu a reacționat în niciun fel la această solicitare. Apelul integral este disponibil în limbile [română](#) și [engleză](#).

ONG-URILE AU ELABORAT RECOMANDĂRI PENTRU PARTICIPANȚII LA PROTESTE

În august 2018, [Amnesty International – Moldova](#), [Centrul de Resurse Juridice din Moldova \(CRJM\)](#), [Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria”](#), [Comunitatea Watchdog.md](#), [CPR Moldova](#), [Promo-LEX](#), [Transparency International – Moldova](#), în colaborare cu [Oficiul Avocatului Poporului](#), au elaborat un set de Recomandări pentru participanții la proteste, care sunt disponibile în limbile [română](#) și [rusă](#).

Scopul publicării recomandărilor a fost de a preveni eventuale încălcări ale dreptului la proteste pașnice, cât

și de a încuraja protestarii să respecte legislația și să raporteze orice eventuale încălcări. Recomandările enumeră principalele drepturi și obligații ale participanților la proteste și obligațiile principale ale autorităților în raport cu protestarii. Recomandările includ și sfaturi cu privire la modul de adresare la poliție sau procuratură, precum și modul de solicitare a asistenței juridice garantate de stat și a Oficiului Avocatului Poporului. Asigurarea dreptului la un protest pașnic de către autoritățile publice este un element esențial al democrației și a statului de drept.

SOCIETATEA CIVILĂ

ÎN ANUL 2018, STATUL A ALOCAT PESTE 2,4 MILIOANE DE EURO PENTRU FINANȚAREA OSC-URILOR

Organizațiile societății civile (OSC) din Moldova sunt finanțate din surse care provin de peste hotare în proporție de mai mult de 80%. Asociația „Institutul Virtutes Civilis” a analizat legislația și practicile de finanțare de către autoritățile Republicii Moldova a OSC-urilor. Potrivit [analizei](#), finanțările OSC-urilor direct de către stat se realizează prin alocații de stat/subvenții, contractare pentru prestarea serviciilor și alocarea granturilor pentru proiectele implementate de OSC-uri.

Alocațiile de stat/subvențiile reprezintă finanțări acordate OSC-urilor sub forma unor transferuri din bugetul de stat, pentru susținerea anumitor categorii ale populației. Beneficiare sunt câteva OSC-uri care sunt indicate direct în Legea bugetului de stat și anume Asociația Nevăzătorilor din Moldova, Asociația Surzilor din Republica Moldova, Societatea Invalizilor din Republica Moldova, Comitetul Național Olimpic și, din 2018, Comitetul Național Paraolimpic.

Granturile pentru proiecte reprezintă finanțarea nerambursabilă, oferită de administrația publică centrală (APC) și locală (APL) pentru implementarea activităților, conform priorităților anunțate de către autorități. Granturile sunt oferite în baza concursurilor realizate de fiecare instituție de stat separat, potrivit unor reguli proprii.

Potrivit analizei, autoritățile centrale care au programe de finanțare directă a OSC-ilor sunt Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Biroul pentru Relații cu Diaspora (Cancelaria de Stat). Suma totală a finanțării directe a OSC-urilor în 2017 a constituit 38,360,647.2 lei (circa 1,889,687.05 euro). Suma planificată pentru 2018 era de 48,858,292,64 lei (circa 2,406,812.44 euro). Domeniile finanțate țin în special de tineret, educație, antreprenoriatul social, voluntariat, incluziune, nediscriminare, etc.

(IN)TRANSPARENȚĂ DECIZIONALĂ ÎN PARLAMENT

La 6 iunie 2018, Guvernul a înregistrat în Parlament un [proiect de lege](#) ce prevedea aducerea în concordanță a mai multor acte normative cu Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale. După prima lectură, deputatul neafiliat Vladimir CERNAT a propus mai multe [amendamente](#) la acest proiect de lege, unul dintre care prevedea scutirea de Taxa pe Valoare Adăugată (TVA) și accize pentru produsele petroliere, care urmează a fi comercializate în regim duty-free. Amendamentul nu justifică necesitatea acestei propuneri, nu conținea vreo analiză economico-financiară și nici nu a explicat ce legătură are cu proiectul propus de Guvern. Parlamentul a [votat](#) amendamentul în lectură finală a doua zi, la 27 iulie 2018, fără ca acest amendament să aibă vreo legătură cu proiectul înregistrat inițial, fără organizarea consultărilor publice și fără vreo dezbateri în Plenul Parlamentului. Deși niciun aviz al Guvernului privind această modificare nu a fost publicat, din [raportul Comisiei economie, buget și finanțe](#)

Una dintre principalele concluzii ale analizei este incoerența cadrului legal la acest subiect și necesitatea elaborării unui mecanism-cadru de acordare a finanțării directe OSC-urilor de către stat, care să uniformizeze condițiile și procedurile de acordare a finanțării și să stabilească reguli unice pentru toate instituțiile. De asemenea, este nevoie de o planificare strategică și bugetară atât la nivel național, cât și la cel local, extinderea domeniilor de cooperare între stat și OSC-uri, precum și elaborarea sistemului de monitorizare și evaluare a implementării proiectelor finanțate de stat.

La 2 august 2018, Guvernul a publicat un [comunicat de presă](#) prin care a anunțat că a alocat 10 mln lei (circa 500 mii de euro) pentru monitorizarea și evaluarea politicilor publice de către OSC-uri. Mecanismul de achiziționare a serviciilor urma să fie dezvoltat de Cancelaria de Stat. La începutul lunii decembrie 2018, nu era publicat nici mecanismul, nici vreun anunț de acceptare a dosarelor din partea OSC-urilor.

rezultă că Guvernul a fost împotriva acestei modificări (pag. 22 a raportului).

Potrivit [Transparency International Moldova](#), această modificare este contrară angajamentelor internaționale cu Uniunea Europeană privind eliminarea facilităților și practicilor duty-free și va avea un impact negativ asupra veniturilor bugetului de stat. O [investigație jurnalistică a Ziarului de Gardă](#) a relevat că principalul beneficiar al acestui amendament este Ilan ȘOR.

Potrivit art. 131 alin. 4 din Constituție, nicio modificare care afectează bugetul de stat nu poate fi adoptată fără acordul Guvernului. Președintele Igor DODON a promulgat totuși modificările legislative, deși anterior declara că încă nu este sigur dacă le va promulga. La 16 octombrie 2018, Președintele țării [a sesizat](#) Curtea Constituțională pentru a declara neconstituțional acest amendament. Sesizarea încă nu a fost examinată de Curtea Constituțională.

ACȚIUNILE DE DENIGRARE ȘI SABOTARE A ACTIVITĂȚII SECTORULUI NEGUVERNAMENTAL CONTINUĂ

În mai multe ediții ale [buletinului informativ](#), Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) relatează despre acțiunile și retorica negativă din partea unor reprezentanți ai autorităților statului și ale unor persoane afiliate puterii în ceea ce privește activitatea OSC-urilor. În perioada iulie - septembrie 2018, s-au întâmplat mai multe evenimente, care pot fi calificate drept atacuri împotriva OSC-urilor. Atacurile menționate pun în pericol funcționarea normală a OSC-urilor din Moldova și

reprezintă o amenințare la adresa democrației.

La 26 iulie 2018, primarul orașului Orhei și președintele partidului politic ȘOR [a adus mai multe acuzații](#) dure la adresa ONG-urilor. Ilan ȘOR a catalogat reprezentanții ONG-urilor de drepturile omului drept un grup de escroci care lucrează pentru bani grei din SUA, precum și că mulți din liderii ONG-urilor ar fi beneficiari ai banilor furați din fraudă bancară. Șor a mai declarat că ONG-urile nu ar achita niciun impozit la stat și nu

publică rapoarte de activitate. Șor a promis, printre altele, că, odată cu venirea partidului său la putere, va aproba Legea cu privire la agenții străini, și va declara ilegală activitatea ONG-urilor. Reacția lui Șor vine după ce mai multe [organizații ale societății civile au condamnat discursul de ură](#) și amenințările făcute de ultimul la adresa jurnaliștilor și a unor oponenți politici.

Un alt caz de denigrare a activității reprezentanților organizațiilor necomerciale ține de activitatea dlui Rosian VASILOI, expert în politici de securitate în cadrul „IDIS Viitorul”. Într-o [investigație video](#) publicată la 16 august 2018 de către un portal de investigații puțin cunoscut, ce distribuie mesaje în susținerea guvernării actuale, au fost

invocate mai multe afirmații tendențioase la adresa dlui Vasilo. Printre acestea ar fi faptul că ultimul ar fi agent KGB și, împreună cu bancherul condamnat în dosarul fraudei bancare, Veaceslav PLATON, ar lucra în interesele Federației Ruse. Rosian VASILOI [a respins neîntârziat acuzațiile](#), catalogându-le ca fiind aberante. Pretinsa investigație vine după ce anterior ultimul a făcut [mai multe declarații](#) despre traficul cu țigări peste Prut și după ce a declarat că acțiunile de contrabandă sunt realizate sub protecția unor persoane cu funcții înalte în stat. Dl Vasilo și-a exprimat îngrijorarea că autorii investigației au avut inclusiv acces la informații cu caracter personal, care puteau fi deținute doar de către autoritățile statului.

PE SCURT

La **1 iunie 2018** au intrat în vigoare modificările la Codul de Procedură Civilă. Acestea se referă în principal la simplificarea procedurii de examinare a cauzelor civile, detalierea procedurii de pregătire a cauzei pentru examinare, clarificarea regulilor de prezentare a probelor și de citare a participanților, precum și posibilitatea depunerii actelor procesuale în format electronic (sistemul e-dosar). Obiectivul noilor modificări este reducerea duratei proceselor de judecată și eficientizarea procedurilor judiciare civile. La 3 august 2018, Codul de Procedură Civilă cu toate modificările a fost republicat.

La **5 iulie 2018**, mai multe OSC-uri au făcut un apel public pentru adoptarea unei [legi de tip Magnitsky](#) în Republica Moldova. Organizațiile propun un proiect de lege, care prevede trei elemente de bază - blocarea accesului la sistemul bancar pentru persoanele care deja s-au manifestat ca infractori pe plan internațional și, respectiv, au devenit indezirabili pe liste internaționale; interdicția de a intra pe teritoriul Republicii Moldova pentru persoanele care s-au remarcat prin grave violări ale drepturilor omului și prin sustrageri de bani și confiscarea proprietăților dobândite prin fraude sau spălătorie de bani. La această inițiativă civică [au aderat mai multe organizații](#) și persoane fizice. În același context, un grup de deputați [au înregistrat în Parlamentul Republicii Moldova](#) o inițiativă legislativă.

La **12 iulie 2018**, Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova a premiat organizațiile societății civile care au avut un impact durabil și pozitiv asupra democrației, dezvoltării economice și a coeziunii sociale din Republica Moldova. CRJM a primit mențiunea specială „ADVOCACY pentru SCHIMBARE”. Premiul a fost acordat pentru realizările obținute în proiectul [„Promovarea egalității – Consolidarea agenților schimbării”](#) implementat în parteneriat cu [Centrul](#)

[Euroregional pentru Initiative Publice \(ECPI\)](#). Proiectul a avut drept scop sporirea gradului de conștientizare a populației privind egalitatea și nediscriminarea în Republica Moldova.

La **12 iulie 2018**, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea privind avertizorii de integritate. Avertizorii de integritate sunt angajații care dezvăluie cu bună-credință o practică ilegală ce constituie o amenințare sau un prejudiciu adus interesului public. Scopul legii este de a institui un mecanism eficient de denunțare a corupției și de protecție a avertizorilor de integritate. Legea stabilește modalitatea de sesizare a practicilor ilegale din cadrul entităților publice și private, procedura de examinare a acestora, drepturile avertizorilor de integritate și măsurile de protecție a lor, obligațiile angajatorilor, competențele autorităților responsabile de examinarea unor asemenea dezvăluiri și ale celor de protecție a avertizorilor de integritate. Identitatea angajatului care dezvăluie practici ilegale nu se dă publicității și nici nu se comunică persoanelor pretins responsabile de asemenea practici. În același timp, angajații din sectorul public sunt obligați să denunțe orice influențe necorespunzătoare exercitate asupra lor, precum și alte încercări de implicare a lor în manifestări de corupție. Anterior, la **9 septembrie 2013**, Guvernul a aprobat Regulamentul-cadru privind avertizorii de integritate, iar la **5 august 2014**, CSM a adoptat Regulamentul privind avertizorii de integritate în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii și instanțelor judecătorești.

La **12 septembrie 1997**, Republica Moldova a devenit parte la Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO). La 12 septembrie 2018, s-au împlinit 21 de ani de la aderarea Moldovei la CEDO. În acest timp, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a pronunțat 381 de hotărâri în cauzele moldovenești. În scopul sporirii nivelului de informare a societății despre activitatea CtEDO în cauzele moldovenești, CRJM a publicat [mai multe](#)

[analize și studii tematiche, inclusiv sinteza violărilor constatate în cauzele moldovenești soluționate până la 31 decembrie 2017.](#)

În perioada **13-14 septembrie 2018**, CRJM [a organizat două ateliere de instruire](#) privind aplicarea mecanismului 2% (Legea 2%) pentru OSC-urile din regiunile Cahul și Căușeni. Atelierele s-au axat pe explicarea mecanismului 2% (procedura de înregistrare, etape, termeni, instituții implicate), precum și pe aspectele legate de utilizarea și raportarea sumelor. Alte subiecte au vizat răspunderea și sancțiunile aplicate de organele responsabile, accesul OSC-urilor și contribuabililor la informații, precum și oportunitatea planificării și implementării unei campanii de informare 2%, atât de importante pentru obținerea rezultatelor.

La **18 septembrie 2018**, CRJM a lansat spotul social [Corupția ucide – la propriu!](#), menit să sporească gradul de informare și responsabilizare al cetățenilor cu privire la faptele de corupție. Spotul ilustrează povestea unui cetățean ajuns în fața Judecății de Apoi. El ar fi decedat într-un accident rutier, comis de un conducător auto, căruia el i-a eliberat permis de conducere prin corupție.

La **19 septembrie 2018**, [în cadrul unei mese rotunde](#), CRJM a discutat cu reprezentanții autorităților de stat despre provocările implementării Legii 2%, identificate în primii doi ani de implementare a legii. Reprezentanții CRJM și ECNL au discutat inclusiv despre premisele care ar putea asigura aplicarea eficientă a mecanismului și au exprimat mulțumiri autorităților pentru deschidere și colaborare pentru implementarea Legii 2%.

La **21 septembrie 2018**, [Curtea Constituțională a decis](#), pentru a patra oară, suspendarea temporară din funcție a Președintelui țării, Igor DODON. Motivul suspendării ține de refuzul repetat al Președintelui de a numi în funcție doi miniștri – Silvia RADU la Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și Nicolae CIUBUC în funcția de ministru al Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. [Potrivit președintelui](#), candidații propuși nu dețin calificarea profesională necesară sau nu corespund criteriilor de integritate pentru a deține o funcție publică. Conform Curții Constituționale, Președintele nu poate refuza propunerea repetată de numire a unui ministru.

În **septembrie 2018**, a fost lansat [Indexul USAID](#) al Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile (OSC) pentru anul 2017, pentru Republica Moldova. Indexul examinează mediul general pentru societatea civilă, cu accent pe cadrul legal, capacitatea organizațională, sustenabilitatea financiară, advocacy, furnizare de servicii, infrastructură și imagine publică ale OSC-urilor. În 2017, Indexul pentru Moldova a fost 3,8, mai pozitiv cu 0,1 puncte în comparație cu [ultimii trei ani](#), când a fost 3,9. Creșterea s-a datorat îmbunătățirii cadrului legal, și anume adoptarea „Legii 2%”, potrivit căreia persoanele fizice pot desemna 2% din impozitul lor pe venit către OSC-urile din Moldova.

Potrivit [raportului statistic](#) publicat de Serviciul Fiscal de Stat în toamna anului 2018, numărul beneficiarilor mecanismului 2% în 2018 a crescut cu aproximativ 30% - de la 302 la 393 de beneficiari. Pe de altă parte, în 2018, 28,388 contribuabili, cu 34% mai mult decât în 2017, au ales să desemneze 2% din impozitul pe venit. Suma totală validată în 2018 în urma desemnării procentuale este de 5,6 mln lei (aproximativ 335,781 dolari), de două ori mai mare decât în 2017 (2,8 mln lei).

Acest buletin este posibil datorită ajutorului generos al poporului american, oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

DESPRE CRJM

Centrul de Resurse Juridice din Moldova este o organizație non-profit neguvernamentală cu sediul în Chișinău, Republica Moldova. CRJM tinde să asigure o justiție calitativă, promptă și transparentă și respectarea efectivă a drepturilor civile și politice. În realizarea acestor obiective, CRJM combină cercetarea de politici și activitatea de advocacy realizate într-un mod independent și neutru.

ECHIPA CRJM

Vladislav GRIBINCEA
Nadejda HRIPTIEVSCHI
Ion GUZUN
Sorina MACRINICI
Ilie CHIRTOACĂ
Daniel GOINIC
Olga BURUCENCO
Aurelia CELAC
Natalia ȘEREMET
Mihaela CIBOTARU

DATE DE CONTACT

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova

+37322843601

+37322843602

contact@crjm.org

www.crjm.org

CRJM.org

CRJMDolova

CRJM

